

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

В збірнику наведені матеріали, які докладалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя» (м.Одеса, 14-15 вересня 2023р.), висвітлюються: результати науково-практичної діяльності Міжнародного гуманітарного університету й інших ЗВО та організацій України і зарубіжжя.

Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (14-15 вересня 2023р.), м. Одеса. – Міжнародний гуманітарний університет. 338 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Ківалов Сергій Васильович - Президент Міжнародного гуманітарного університету, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор.

Заступники голови редакційної колегії:

Громовенко Костянтин Вікторович – ректор Міжнародного гуманітарного університету, професор, доктор юридичних наук, заслужений юрист України;

Лефтеров Василь Олександрович – перший проректор Міжнародного гуманітарного університету, професор, доктор психологічних наук.

Секретар редакційної колегії

Бедан Вікторія Борисівна – начальниця відділу аспірантури та науково-дослідної роботи Міжнародного гуманітарного університету, в. о. завідувача кафедри педагогіки та психології, доцент, кандидат психологічних наук.

Члени редакційної колегії:

Адамова Ганна Володимирівна – декан факультету лінгвістики та перекладу, Міжнародний гуманітарний університету;

Боринштейн Євген Русланович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності; Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Волошенков Борис Олексійович, викладач кафедри педагогіки та психології Міжнародний гуманітарний університет;

Єрмакова Світлана Станіславівна – професор кафедри педагогіки та психології, доктор педагогічних наук, професор Міжнародний гуманітарний університет;

Жигалкіна Наталія Віталіївна – доцент кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук, Міжнародний гуманітарний університет;

Іванова Оксана Станіславівна - кандидат філософських наук доцент, Міжнародний гуманітарний університет.

Казанжи Марія Йосипівна – професор кафедри педагогіки та психології, доктор психологічних наук, професор, Міжнародний гуманітарний університет;

Кічук Надія Василівна - дійсний член Академії вищої освіти України та Міжнародної академії педагогічних і соціальних наук, доктор педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету, Ізмаїльський державний гуманітарний університет.

Косенко Корнелія Артурівна – професор кафедри педагогіки та психології, доктор медичних наук, Міжнародний гуманітарний університет;

Максименко Юрій Борисович - доктор психологічних наук, професор, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Поплавська Єва Вадимівна – доцент кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук Міжнародний гуманітарний університет;

Райчева Лариса Іванівна – начальниця навчального відділу, кандидат економічних наук, доцент, Міжнародний гуманітарний університет;

Тімченко Олександр Володимирович - доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології, Національний університет цивільного захисту України.

Рекомендовано до друку Вченою Радою МГУ
(Протокол № 1 від 21 вересня 2023р.)

Тези доповідей надруковано в авторській редакції. Автори матеріалів несуть відповідальність за вірогідність наведених відомостей, точність даних за цитованою літературою та за використання даних, що не підлягають відкритій публікації.

*Шрагіна Л. ,
докторка психологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет.*

*Меєрович М.,
системний аналітик, фрілансер*

ЗМІНА РОЛІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СОЦІУМУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Для аналізу причин зміни ролі особистості, пов'язаних з процесами глобалізації, використаємо розроблені авторами функціонально-системний підхід (ФСП) та теорію розвитку штучних систем (ТРШС), згідно з якими створення та розвиток будь-якої штучної системи (ШС) відбувається наступним чином: потреба, що виникає в людини, призводить до необхідності створити об'єкт, що задовольняє цю потребу за допомогою виконання своєї основної функції (ОФ). Щоб створити цей об'єкт, потрібно задати йому принцип дії – використати емпіричні чи теоретичні знання законів природи, які забезпечать виконання ОФ. Виникає конструкція об'єкта – ШС, що задовольняє людину на цьому етапі його розвитку. Але виникають нові потреби, і до існуючої ШС людина починає висувати нові вимоги, які система вже задовольнити не може. Суперечність між потребами людини та функціональними можливостями існуючої ШС у загальному випадку вирішується за рахунок застосування нового принципу дії. Для цього потрібні нові знання, вони втілюються у нову конструкцію. Але виникають нові потреби, і ланцюжок повторюється... Згідно з основним законом ТРШС, розвиток штучної системи з погляду людини, її творця і користувача, спрямований у бік підвищення її ідеальності: кожна наступна модифікація системи виконує свою ОФ все краще і краще [4].

Потреба людини забезпечити собі більше шансів на виживання в умовах агресивного зовнішнього середовища та несприятливих кліматичних умов

призвела до створення перших технічних ШС – інструментів для видобутку і обробки продуктів харчування та створення предметів побуту, що призвело до зародження економіки та науки. Для передачі досвіду, що накопичується від покоління до покоління, створюється система освіти, яка готує кадри для економіки. Потреба встановити відповідні взаємини між членами спільноти по вертикалі та по горизонталі призвела до появи соціальних інститутів, а потреба захищати себе та територію – до необхідності створити систему «держава». Об'єднання цих елементів створює якісно нову автономну ШС – «соціум», в якій економіка виступає робочим органом, система освіти – джерелом енергії, що «живить» економіку кадрами, держава – органом управління, а соціальні інститути – трансмісією. При цьому з розвитком кожного з елементів його функція в системі могла змінюватися, а взаємозв'язок між економікою, системою освіти, особистістю людини та соціальними відносинами, що виникають у процесі виробництва, впливав на її функціонування [4]. Зокрема, аналіз етапів розвитку економіки від сільськогосподарського до інформаційного показує зростання інтелектуалізації продукту, випуском якого зайнята основна частина населення: від продуктів харчування до ідей та технологій з середини ХХ століття. Ця зміна викликає потребу в зміні ОФ системи освіти, результатом чого стає підвищення інтелектуального та культурного розвитку все більшої частини населення, а зростаюче значення людського капіталу стає передумовою для формування нових соціально-економічних відносин у соціумі. До того ж війна, розв'язана Росією проти України, поставивши світ на межу морального дефолту, довела до критичного стану три виклики як глобальні проблеми:

1. Систему цінностей, прийняту у взаєминах між країнами та людьми.

«Газ може коштувати дорого, але свобода безцінна. Це дуже важко пояснити тим країнам і людям, які не зазнали втрат свободи» [3].

«Європейське об'єднання мало на меті підтримку миру на континенті. ... Європа не може ставати морально глухою. Європа не має думати, що гроші не пахнуть. Вони пахнуть кров'ю.» [5].

2. Ефективність міжнародних організацій, створених для забезпечення безпеки країн-учасниць із різними політичними системами.

«РФ як постійний член Ради безпеки ООН завдала удару по самій основі статуту Організації. Росія порушила національний суверенітет та територіальну цілісність, порушила права людини та розв'язала відкриту війну замість того, щоб домовлятися про мир.» [1].

3. Роль особистості керівника країни у формуванні внутрішнього та зовнішнього політичних, економічних та соціальних курсів.

Сучасний період є поворотним моментом в історії людства, коли вирішується, чи буде світом правитиме груба сила, вважає Президент України В.Зеленський. І якщо ці дії не отримають належної реакції людства, світ буде великим набором військових злочинів [1].

Протилежної точки зору на засіб досягнення своїх політичних цілей притримується президент Росії, штучно створюючи світові енергетичну та продовольчу кризи та використовуючи при цьому ще й ядерний шантаж.

Для пошуку відповіді на виклики повернемося до системи «соціум» як групи взаємопов'язаних елементів, які постійно розвиваються. Результати цього розвитку виводять нас на діалектичне протиріччя: кожна держава, щоб вижити, повинна розвивати економіку. Щоб утримувати економіку на кожному сучасному її рівні, необхідно готувати для неї кадри відповідної кваліфікації, тобто розвивати систему освіти, що веде, як вже визначалось вище, до росту інтелектуалізації все більшого числа населення. Але думаюча людина не тільки вирішує проблеми виробництва та підвищує продуктивність праці – вона ще замислюється над тим, хто і як розподіляє зроблений нею продукт. Загалом це веде до зміни соціальних відносин між працівниками, власниками та владою на все більш гуманістичні, а форми правління – на все більш демократичніші.

В результаті розв'язання діалектичного протиріччя між процесами в економіці та соціумі по ланцюжку функціонально-системних зв'язків (розвиток економіки – розвиток системи освіти – зріст самосвідомості – звільнення людського духу – підвищення рівня свободи) відбувається трансформація

системи цінностей від матеріалізму – до постматеріалізму та від цінності виживання – до цінності самовираження та самореалізації.

Вплив рівня культури населення на розвиток економік країн показали також дослідження Р. Інглхарта та Л.Хаббарта [2, 6].

Висновки.

1. Глобалізація як черговий етап розвитку економіки відповідає законам розвитку штучних систем та спрямована у бік підвищення рівня ідеальності системи, забезпечуючи зниження собівартості виробництва продукції.

2. Встановлено значення взаємозв'язків між економікою, системою освіти, особистістю людини та соціальними відносинами, що виникають у процесі виробництва.

3. На етапі глобалізації провідним елементом системи «соціум» стає система освіти, яка, забезпечуючи виробництво високотехнологічних товарів кваліфікованими кадрами, формує при цьому свідому особистість.

4. З розвитком економіки розвиток особистості людини призводить до зміни його системи цінностей, яка на етапі глобалізації стає провідним фактором розвитку соціуму.

Список використаної літератури

1. Виступ Президента України Володимира Зеленського на Раді Безпеки ООН (2022). <https://www.youtube.com/watch?v=0hR9-mN8CWs>

2. Инглхарт Р. Культурная эволюция: как изменяются человеческие мотивации и как это меняет мир / Москва : Мысль, 2018. — 347 с.

3. Каллас К. Премьер Эстонии о санкциях против РФ: Газ может быть дорогим, но свобода бесценна. (2022) <https://news.liga.net/world/news/premier-estonii-o-sanktsiyah-protiv-rf-gaz-mojet-byt-dorogim-no-svoboda-bestsenna>

4. Меерович Марк, Шрагина Лариса. Технология творческого мышления /М.: Альпина Паблишер, 4-е изд., испр. и доп. 2020. – 506 с.

5. Родивілов А. Володимир Зеленський звернувся до учасників та гостей Венеціанського кінофестивалю. <https://www.rbc.ua/ukr/news/zelenskiy-uchastnikam-venetsianskogo-kinofestivalya-1661990683.html>

6. Харрисон Л. Евреи, конфуцианцы и протестанты. Культурный капитал и конец мультикультурализма. М. : Мысль. 2016. – 286 с.